



Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

PWKZ.5140.4.2017.AK.8

Gdańsk, dnia 12 września 2018 r.

Nr rejestru zabytków: **A-1959**

DECYZJA

w sprawie wpisania do rejestru zabytków

Na podstawie art.6 ust.1 pkt 1 lit. h i art.9 ust. 1, art.89 pkt 2, art.91 ust.4 pkt 4, Ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017 r., poz. 2187 t.j.) oraz art. 104 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r., poz. 1257 t.j.), w wyniku postępowania administracyjnego wszczętego i prowadzonego z urzędu

o r z e k a m :

wpisać do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod numerem rejestru

A-1959

następujący zabytek:

historyczny teren klubu sportowego KKS Gedania w Gdańsku w granicach działek nr 441 i 443 w obrębie ewidencyjnym 43

/gmina M. Gdańsk, powiat m. Gdańsk, woj. pomorskie/

działki: 441 i 443, jednostka ewidencyjna M. Gdańsk, obręb ewidencyjny 226101_1.0043, 043, Nr jednostki rejestrowej: G660, Arkusz 3

KW: GD1G/00122759/9

własność: Skarb Państwa, reprezentowany przez Prezydenta Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk

użytkownik wieczysty: Robyg 18 Sp. z o.o., Al. Rzeczypospolitej 1, 02-972 Warszawa

granice wpisu: Granice wpisu do rejestru zaznaczono kolorem czerwonym na kopii mapy ewidencyjnej, stanowiącej integralny załącznik niniejszej decyzji.

Na podstawie art. 108 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego decyzji niniejszej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

UZASADNIENIE

Postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków woj. pomorskiego historycznego terenu klubu sportowego KKS Gedania w Gdańsku w granicach działek 441 i 443 zostało wszczęte z urzędu w dniu 16.11.2017 r. pismem nr PWKZ.5140.4.2017.AK. Na podstawie wypisów z ewidencji gruntów oraz odpisów ksiąg wieczystych ustalono strony postępowania, które były informowane o toczącym się postępowaniu administracyjnym oraz działaniach podejmowanych w toku postępowania prowadzonego przez tutejszy urząd.

W toku postępowania zebrano materiał dowodowy, na który składają się następujące opracowania: 1) *Trupinda J., KS Gedania – klub gdańskich Polaków (1922-1953), Gdańsk 2015 r.*, 2) *Krzaczek A., Karta ewidencyjna zabytku nieruchomego. Historyczny teren klubu sportowego „Gedania”, 2018 r.*, 3) *Błyskosz T., Opinia w sprawie, 25.07.2018 r.*

Ponadto w dniu 08.03.2018 r. Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków przeprowadził kontrolę historycznego terenu klubu sportowego KKS Gedania, o których strony zostały prawidłowo powiadomione. W trakcie kontroli obecni byli

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW W GDAŃSKU
ul. Dyrekcyjna 2-4, 80-852 Gdańsk, tel.: 58 301-62-67

www.ochronazabytkow.gda.pl, e-mail: gdaansk@zabytki.mail.pl

przedstawiciele Skarbu Państwa – Wydziału Skarbu Urzędu Miejskiego w Gdańsku. Na kontroli nie stawiał się natomiast przedstawiciel użytkownika wieczystego gruntu – spółki Robyg 18 Sp. z o.o.

Teren historycznego terenu klubu sportowego Gedania położony jest w Gdańsku w dzielnicy Wrzeszcz Dolny, w kwartale zabudowy pomiędzy ulicami Tadeusza Kościuszki, Bolesława Chrobrego i Al. Legionów. Historia trwałego zagospodarowania tego obszaru sięga lat dwudziestych XX w. Na terenie zaprojektowanego przez architektów Adolfa Bielefeldta i Oskara Kloeppela w rejonie ulic Kościuszki, Chrobrego i Legionów Wielkiego Osiedla Wrzeszcz, część kwartału – dawny plac ćwiczeń wojskowych – stała się własnością Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Gdańsku. Przedmiotowy teren w przeważającej części zamieszkały był przez ludność polską, co było sytuacją wyjątkową w zdominowanym przez ludność niemiecką Wolnym Mieście Gdańsku. Stąd potocznie obszar ten nazywano Polenhof (polska kolonia, polski kwartał).

W 1922 r. z inicjatywy młodych piłkarzy skupionych w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” powstał Klub Sportowy Gedania Gdańsk. W dniu 3 października 1926 r. uroczystie poświęcono pierwsze boisko piłkarskie, powstałe na terenie objętym przedmiotowym postępowaniem administracyjnym. W 1927 r. obok drużyny piłkarskiej powstały wydziały: lekkoatletyczny, tenisowy oraz wydział młodzieży, w 1928 r. utworzono sekcje: bokserską, strzelecką, motocyklową i sportów zimowych, a w 1930 r.: wydział pań oraz wydział piłki ręcznej panów. W latach 1932-1933 Gedania stała się jedną z najlepszych drużyn piłkarskich w Gdańsku, a w 1933 r. zdobyła mistrzostwo Wolnego Miasta Gdańska. Rozwój klubu ograniczał brak profesjonalnego stadionu oraz odpowiednich urządzeń sportowych.

Na początku lat trzydziestych XX w. w Gdańsku powołano Polską Radę Sportową. Rada wykupiła tereny od Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i doprowadziła do wybudowania okazałego stadionu oraz towarzyszących urządzeń. Budowę zakończono prawdopodobnie w 1937 r. W tym czasie boisko sportowe wyposażone było w sześciotorową bieżnię z urządzeniami lekkoatletycznymi. Posiadało również krytą trybunę zachodnią. Po stronie zachodniej wybudowano 2 korty tenisowe o czerwonej nawierzchni z przylegającym do ogrodzenia biegnącym wzdłuż obecnej ul. Kościuszki drewnianym budynkiem szatni. Powstały również: strzelnica małokalibrowa, boisko treningowe do piłki nożnej oraz place do gier i zabaw. Zaplecze biurowo-dydaktyczne klubu stanowiły budynki położone w południowo-zachodniej części działki oraz w pełni wyposażone szatnie sportowe z natryskami. Większość elementów z opisanego zagospodarowania stadionu nie zachowała się. Użytkownikiem całości stał się Klub Sportowy Gedania. Jego działalność obejmowała również pionierskie inicjatywy, jak np. powołanie pierwszej w Polsce świetlicy lekkoatletycznej z biblioteką i fachową prasą oraz przychodnię lekarsko-sportową.

Reprezentacyjny stadion stał się wizytówką Polaków mieszkających w Wolnym Mieście Gdańsku. Na tym terenie, oprócz zawodów sportowych, organizowano obchody świąt narodowych, ważne uroczystości polonijne oraz manifestacje patriotyczne. Teren Klubu Sportowego Gedania koncentrował życie sportowe i kulturalne Polaków. Był zatem miejscem umożliwiającym manifestację polskości. Było to widoczne zarówno podczas meczów piłkarzy, którzy od 1924 r. rywalizowali w rozgrywkach „Baltischer Sport-Verband” (wcześniej „Baltischer Rasen- und Wintersport-Verband”), zrzeszającego kluby Wolnego Miasta Gdańska oraz Prus Wschodnich i Zachodnich, jak też podczas innych zawodów. Od 1933 r., po dojściu Adolfa Hitlera do władzy rywalizacja stawała się coraz ostrzejsza. Dochodziło do incydentów na tle nacjonalistycznym. Po wybuchu II wojny światowej nastąpiły masowe aresztowania członków Klubu Sportowego Gedania. Były one częścią realizowanego przez nazistowskie Niemcy planu eksterminacji ludności polskiej na Pomorzu Gdańskim. Część aresztowanych trafiło do obozu koncentracyjnego KL Stutthof. Większość członków przedwojennego klubu sportowego zginęła w trakcie wojny. Siedziba klubu w trakcie wojny została zdemolowana. Dokumenty, pamiątki i trofea rozgrabiono i zniszczono, a książki z biblioteki spalono na stosie przed kościołem. W latach 1939-1945 przedmiotowy teren był zajęty przez wojsko niemieckie. Klub Sportowy Gedania odzyskał teren dopiero w 1957 r., pomimo że już 16 maja 1945 r. odbyło się spotkanie ocalałych z pożogi wojennej członków klubu. W dniu 17 września 1972 r. odsłonięto pomnik z tablicą pamiątkową poświęconą pamięci 75 członków Klubu Sportowego Gedania – ofiar hitleryzmu, bojowników o polskość Gdańska. Pod murem cokołem wmurowano urny z ziemią przywiezioną przez sztafety LOK z miejsc, w których ginęli Polacy z ziemi gdańskiej: Zaspas, Poczty Polskiej, Westerplatte, Stutthofu, Szymankowa i Piaśnicy. Do 2006 r. teren działek 441 i 443 w obrębie 43 w Gdańsku pełnił funkcję sportową. Od 2006 r. teren pozostaje nieużytkowany, a obiekty sportowe uległy degradacji.

Niniejsza decyzja ma na celu objęcie ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków dawnego terenu klubu sportowego KKS Gedania w Gdańsku ze względu na posiadane wartości historyczne: związek z działalnością polskiego klubu sportowego na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Jak wskazano powyżej opisując historię zagospodarowania terenu działek nr 441 i 443 w obrębie 43 w Gdańsku członkowie Klubu Sportowego Gedania traktowani byli w okresie międzywojennym jako uczestnicy walki politycznej, a po wybuchu II wojny światowej dążono do ich eksterminacji. Świadomość przynależności narodowej członków klubu była manifestowana m.in. właśnie na terenie stadionu Gedanii poprzez organizację na jego terenie różnych uroczystości o charakterze patriotycznym. Zachowany materiał dowodowy, wymieniony również w uzasadnieniu niniejszej decyzji wskazuje, że zarówno w trakcie zawodów sportowych, jak i podczas innych świąt, na terenie obiektu umieszczano polskie flagi i godło.

Odrębną wartość stanowi powojenna tradycja miejsca, w którym obok kontynuacji funkcji sportowej wydzielono przestrzeń poświęconą pamięci członków Klubu Sportowego Gedania, zamordowanych w czasie II wojny światowej. Symboliczny wymiar mają urny z ziemią pochodzącą z miejsc, w których ginęli Polacy z terenu Wolnego Miasta Gdańska, kojarzonych powszechnie z najważniejszymi działaniami, rozpoczynającymi wybuch wojny w 1939 r.

W trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego ustalono aktualny stan zagospodarowania przedmiotowego terenu. Teren klubu pozostaje ogrodzony. Na poszczególnych odcinkach zachowało się ogrodzenie wykonane w różnej technologii i w różnych okresach czasu. Od strony południowej wykonano ogrodzenie murowane. Z pozostałych stron wykonano ogrodzenie ażurowe na podmurówce betonowej. W ogrodzeniu od strony ul. Kościuszki zachowały się dwie bramy metalowe o konstrukcji ażurowej. Na dawny teren klubu sportowego Gedania prowadzą również dwie furtki, w których nie zachowały się skrzydła, zlokalizowane przy bramie głównej. Teren dawnego stadionu w większości pokrywa nierówna nawierzchnia gruntowa. Na niewielkiej jego części, na odcinku od głównej bramy do budynków klubowych oraz na odcinku wzdłuż zachodniej elewacji budynków klubowych, zachowała się nawierzchnia asfaltowa. Przy budynku znajduje się również chodnik z kostki betonowej. W sąsiedztwie bramy głównej znajduje się odsłonięty w 1972 r. pomnik z tablicą pamiątkową poświęconą „pamięci 75 członków Klubu Sportowego Gedania – ofiar hitleryzmu, bojowników o polskość Gdańska”, do którego prowadzi ścieżka z płyt betonowych. W południowo-zachodnim narożniku działki nr 443 zlokalizowano dawne budynki klubowe. Starszy obiekt, pochodzący z lat trzydziestych XX w., stanowi budynek parterowy z użytkowym poddaszem, murowany z cegły ceramicznej, tynkowany, kryty dachówką ceramiczną i papą. Obiekt nakryto dachem dwuspadowym z lukarnami krytymi dachami pulpitowymi. W okresie powojennym od północy prostopadle dostawiony został budynek dwukondygnacyjny na wysokim cokole, murowany z cegły, tynkowany, kryty dachem płaskim. Z trzech stron dawnego terenu boiska zachowały się betonowe podstawy trybun.

W dniu 17.07.2018 r. pełnomocnik strony postępowania wystąpił do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku z wnioskiem o m.in. uzupełnienie materiału dowodowego o dokładne daty powstania poszczególnych obiektów zachowanych na terenie dawnego stadionu oraz przeprowadzenie dowodu ze źródeł historycznych będących podstawą informacji zawartych w karcie ewidencyjnej zabytku nieruchomego, zawartej w aktach sprawy. W ocenie Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zgromadzenie powyższych dowodów nie ma znaczenia dla określenia wartości zabytkowych przedmiotowego terenu, która jest podstawą dokonania wpisu do rejestru zabytków. Jak wynika z treści niniejszej decyzji podstawą wpisu do rejestru jest art. 6 ust. 1 pkt h Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zgodnie z którym ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące w szczególności „miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji”. Niniejsza decyzja nie orzeka o wpisaniu do rejestru zabytków zespołu budowlanego bądź dzieła architektury i budownictwa, a zatem dokładna chronologia czy przekształcenia poszczególnych obiektów budowlanych położonych w granicach terenu wpisanego do rejestru – pozostają bez znaczenia dla oceny wartości zabytkowych. Natomiast na podstawie zebranego materiału można wykazać związek przedmiotowego terenu z działalnością członków klubu sportowego KKS Gedania na terenie miasta Gdańska. Niewątpliwie KKS Gedania była jedną z nielicznych organizacji polskich w granicach Wolnego Miasta Gdańska, a działalność klubu wykraczała poza dyscypliny sportu i wiązała się z działalnością patriotyczną. W związku z powyższym należy uznać, że dawny teren KKS Gedania wiąże się z działalnością instytucji ważnej dla historii Polski, co spełnia ustawową przesłankę uznania za zabytek.

Należy zwrócić uwagę, że teren historycznego klubu sportowego Gedania w Gdańsku stał się przedmiotem wystąpień mieszkańców dzielnicy Dolny Wrzeszcz do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które stało się podstawą przygotowania przez Narodowy Instytut Dziedzictwa opinii z dnia 25.07.2018 r. Skarga mieszkańców wynikała z zaniepokojenia lokalnej społeczności stanem utrzymania terenu klubu sportowego oraz potencjalnymi działaniami inwestycyjnymi na tym terenie, które mogłyby doprowadzić do zatarcia czytelności terenu jako dawnego obiektu sportowego. Lokalna społeczność zwróciła w ten sposób uwagę na wartość pierwotnego zagospodarowania terenu, które było utrzymywane przez kilkadziesiąt lat i wiązało się z działalnością społeczności polskiej na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Tradycja miejsca, a szczególnie jego związek z Polakami – członkami klubu sportowego, zamordowanymi w czasie II wojny światowej, jest kultywowana m.in. poprzez uroczyste składanie wieńców i zapalanie zniczy pod tablicą pamiątkową ustawioną przy bramie dawnego stadionu w trakcie świąt narodowych. W związku z powyższym organ ochrony zabytków ma podstawy uznać, że objęcie terenu ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków stanowi ważny interes społeczny.

Wobec przedstawionych dowodów historyczny teren klubu sportowego KKS Gedania w Gdańsku jako miejsce upamiętniające działalność polskiego klubu sportowego na terenie Wolnego Miasta Gdańska winien być objęty ochroną

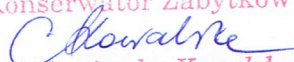
konserwatorską poprzez wpisanie do rejestru zabytków. Tym samym w oparciu o art.6 ust. 1 pkt 1 lit. h i art. 9 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami orzekam jak w sentencji.

Ze względu na wykazany powyżej ważny interes społeczny decyzji niniejszej nadano rygor natychmiastowej wykonalności.

POUCZENIE

1. Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem tutejszego organu w terminie 14 dni od dnia doręczenia (art. 129 § 1 i § 2 KPA).
2. W trakcie biegu czternastodniowego terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków organu administracji publicznej, który wydał decyzję, składając oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art. 127a § 1 i 2 KPA).
3. Z faktu wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków wynikają obowiązki i uprawnienia regulowane przez n/w akty prawne:
4. art. 5, art. 25-30, art. 36, art. 38-41, art. 43-45, art. 47-49, art. 50 ust. 3 i 4, art. 71-73, art. 76 ust.1, art. 78 ust. 1, 2 i 3, art. 108, art. 110, art. 113, art. 114, art. 117-120 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr. 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)
5. § 1, § 3-12, § 22-26 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 987)
6. art. 4 ust. 1 pkt 9 lit. d) Ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 z późniejszymi zmianami)
7. art. 12 ust. 1 pkt 11) Ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2006 r. Nr 136, poz. 969 z późniejszymi zmianami)
8. art. 7 ust. 1 pkt 6 Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613 z późniejszymi zmianami)
9. art. 13 ust. 4, art. 29 ust. 2, art. 45 ust. 2a, art. 68 ust. 3, art. 73 ust. 4, art. 84 ust. 4, art. 96 ust. 1a, art. 109 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 1997 r., Nr 115, poz. 741 z późn. zm.).

Pomorski Wojewódzki
Konserwator Zabytków


mgr Agnieszka Kowalska

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Gdańsku
SEKRETARIAT
wysłano dnia
podpis
polecony, zpo, priorytet, zwykły

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW W GDAŃSKU
ul. Dyrekcyjna 2-4, 80-852 Gdańsk, tel.: 58 301-62-67

www.ochronazabytkow.gda.pl, e-mail: gdansk@zabytki.mail.pl

Załączniki:

1. Kopia mapy ewidencyjnej z zaznaczonymi granicami ochrony konserwatorskiej

Otrzymują /zpo/:

1. Prezydent Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk
2. Pan Dariusz Szwoch, ROBYG 18 Sp. z o.o. Al. Rzeczypospolitej 1, 02-972 Warszawa
3. PWKZ

Do wiadomości:

1. Gmina Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
3. III Wydział Ksiąg Wieczystych, Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ, ul. Piekarnicza 10, 80-126 Gdańsk
4. Wydział Geodezji, Urząd Miejski w Gdańsku, ul. 3 Maja 9, 80-802 Gdańsk
5. Miejski Konserwator Zabytków w Gdańsku, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80-803 Gdańsk

Załącznik nr 1 do decyzji PWKZ nr PWKZ.5140.4.2017.AK.8 z dnia 12 września 2018 r.

Numer rejestru zabytków: A-1959

Kolorem czerwonym oznaczono granice terenu wpisanego do rejestru zabytków.

